

Naturmiljö i stadsplaneringen

En vägledning

Innehåll

Inledning.....	2
Varför är det viktigt att ta hänsyn till naturmiljö i planeringen?	2
Vad finns det för lagar och regler som bör beaktas i planeringen?	3
<i>Riksintresse</i>	3
<i>Skydd av områden</i>	3
<i>Skydd för biologisk mångfald</i>	5
<i>Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken</i>	6
Vilka är stadens förhållningssätt och mål?.....	7
<i>Översiktsplan för Stockholms stad</i>	7
<i>Stockholms stads miljöprogram 2020-2023</i>	7
<i>Grönare Stockholm</i>	8
<i>Park Stockholm</i>	8
<i>Handlingsplan för biologisk mångfald</i>	9
<i>Åtgärdsprogram för biologisk mångfald</i>	9
<i>Handlingsplan för god vattenstatus</i>	10
<i>Stockholms byggnadsordning</i>	10
Vad behöver utredas under planprocessen?	10
<i>Naturvärdesinventering</i>	11
<i>Skyddade arter</i>	12
<i>Spridningsanalys/konnektivitetsanalys</i>	12
Hur kan naturmiljö beaktas i planeringen?	13

Inledning

Detta dokument är en del av miljöförvaltningens vägledning för miljö- och hälsofrågor i stadsplaneringen. Vägledningen syftar till att vara ett stöd för stadsplanerare vid detaljplaneprocesser, genom att synliggöra hur miljö- och hälsoaspekter kan beaktas tidigt i processen och därmed hur nödvändiga justeringar i slutskedet kan undvikas.

Detta dokument beskriver hur naturmiljö kan beaktas i stadsplaneringen.

I början av dokumentet beskrivs vikten av att beakta naturmiljö i detaljplaneringen. Sedan redovisas lagar och regler samt stadens förhållningssätt och mål kopplat till naturmiljö som bör beaktas i planeringen. Slutligen presenteras förslag på frågor inom naturmiljö som bör utredas under planprocessen samt förslag på hur naturmiljö sedan kan beaktas i planeringen.

Varför är det viktigt att ta hänsyn till naturmiljö i planeringen?

Människan är beroende av naturens ekosystemtjänster. Den pågående klimatförändringen innebär att världens ekosystem gradvis förändras, vilket medför att processer, funktioner och ekosystemtjänster också förändras. I urbana miljöer kommer detta att bli särskilt påtagligt eftersom urbana ekosystem redan är hårt belastade av t.ex. föroreningar och fragmentering av naturområden. Men även då en hög andel hårdgjord mark förstärker effekter av uppvärmning och extremt väder som skyfall, värmeböljor och torka.

På samma sätt som vi planerar för bebyggelse och infrastruktur kan vi planera för en grön infrastruktur med livsmiljöer och spridningszoner för växter och djur. En stor del av naturen inom Stockholm har under en längre tid undgått skogsbruk och utgör livsmiljöer för flera rödlistade skogsberoende arter.

Stockholm har ett unikt ekbestånd, med många gamla jätteekar och stora, värdefulla ekområden. Förhållandevis mycket av det månghundraåriga eklandskapet som för några sekler sedan bredde ut sig över Stockholm har bevarats, och än idag finns ett mycket stort antal gamla och grova ekar, t.o.m. inne i de centrala delarna av staden. Till dessa ekar finns en unik biologisk mångfald knuten och delar av Stockholms stad utgör viktiga kärnområden för värden knutna till ek, både i ett nationellt och internationellt perspektiv. Stockholm har därför ett särskilt ansvar att bevara och vårda dessa områden.

Därtill har ekarna ett stort kulturellt värde och inte minst ett stort värde för Stockholms stads- och landskapsbild, samt för dess invånare vad gäller rekreation och trivsel.

Vad finns det för lagar och regler som bör beaktas i planeringen?

I både plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken (1998:808) betonas vikten av att ta hänsyn till natur som är viktig för en långsiktig hushållning av mark och av betydelse för allmänheten. I plan- och bygglagens allmänna hänsynsregler anges i 2 kap. 3 § p. 3 att *”Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt”*. I miljöbalkens grundläggande bestämmelser om hushållning med mark och vattenområden (3 kap. 6 §) anges att *”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas”*.

Riksintresse

På norra och södra Djurgården ligger den Kungliga nationalstadsparken som utgör ett riksintresse och regleras i 4 kap. 7 § miljöbalken. Där anges att ny bebyggelse och nya anläggningar får komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

Skydd av områden

I 7 kap. miljöbalken regleras skydd av olika områden såsom natur- och kulturresevat, biotopskydd, strandskydd, vattenskyddsområden och särskilt skyddade områden som t.ex. Natura 2000-områden. Detaljplaner bör utformas så att skyddade områden inte påverkas. Beroende av områdesskyddet och dess föreskrifter kan en detaljplan komma att påverka ett skyddat område även om detaljplanen ligger utanför själva områdesskyddet. Detta kan vara aktuellt t.ex. om planområdet avrinner mot en skyddad vattenmiljö eller om planområdet påverkar en naturmiljö som är av betydelse för den biologiska mångfalden inom det skyddade området.

Naturreservat

I Stockholm finns tio naturreservat och ett kulturresevat. Kartor och föreskrifter för reservaten finns på stadens [hemsida](#). Ett natur- eller kulturresevat får endast upphävas om det finns synnerliga skäl (7 kap. 7 § miljöbalken). Av författningskommentar till denna lagstiftning framgår bland annat att avsikten med ett beslut om inrättande av naturreservat ska vara att skapa ett definitivt skydd. Endast undantagsvis ska avsteg från skyddet kunna göras. Normalt ska undantag inte tillåtas för exploateringsföretag.

Naturminne

Särpräglade naturföremål som träd, flyttblock och dylikt kan skyddas som naturminne (7 kap. 10 § miljöbalken). I Stockholms stad har två naturminnen inrättats: Johannesdals flyttblock i Vårberg och Påsundsberget på Södermalm.

Biotopskydd

Biotopskyddet finns beskrivet i 7 kapitlet 11 § miljöbalken och i förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken. Biotopskyddet kan delas in i biotopskyddsområden och generellt biotopskydd, vilket innebär skydd av alla biotoper av en viss typ.

I den första bilagan till förordningen om områdesskydd listas de sju biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet (5 § i förordningen om områdesskydd). I Stockholm stad är biotopskyddet oftast relevant som planfråga när det gäller alléer. En allé består av minst fem vuxna lövträd på rad, oftast längs en väg.

Strandskyddsområde

I 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken regleras strandskyddsområden. Strandskyddet gäller vid havet, insjöar och vattendrag. Generellt omfattar strandskyddet land- och vattenområdet 100 meter från strandlinjen, men kan i vissa fall utvidgas till högst 300 meter från strandlinjen. I Stockholms län har Länsstyrelsen pekat ut vilka områden som ska omfattas av strandskydd.

Strandskyddet syftar till att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Inom strandskyddsområde får t.ex. inte nya byggnader uppföras eller ändras. Det är inte heller tillåtet att utföra anläggningar som hindrar eller avhåller allmänheten eller vidta åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

För att kunna upphäva strandskyddet genom bestämmelser i en detaljplan måste det finns särskilda skäl enligt 7 kap. 18 c §

miljöbalken. De särskilda skälen är desamma som vid dispensgivning. Utöver dessa särskilda skäl ska intresset att ta ett område i anspråk väga tyngre än strandskyddsintresset, se 4 kap. 17 § PBL och 7 kap. 18 § andra stycket miljöbalken.

Dispens från strandskyddet beslutas av stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden är remissinstans i den prövningen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har ansvar för tillsynen av strandskyddsområden. Det innefattar även tillsyn av att strandskyddsdispenser och villkor i dessa följs.

För en del äldre detaljplaner inom staden kan strandskyddet vara upphävt. Om en detaljplan upphävs eller ersätts med en ny detaljplan återinträder strandskyddet och åtgärder inom strandskyddat område måste prövas på nytt.

För åtgärder som föreslås inom strandskyddat område och som är en förutsättning för detaljplanens genomförande bör upphävande av strandskydd prövas inom detaljplanen. Det kan t.ex. handla om en väg eller en del av ett kvarter som delvis ligger inom strandskyddat område. För åtgärder som föreslås inom ramen för t.ex. ett gestaltungsprogram för allmän platspark kan strandskyddsdispens istället sökas för de enskilda åtgärderna. Det kan t.ex. handla om att tillgängliggöra ett område med bryggor eller spänger. För att underlätta genomförandet av ett gestaltungsprogram för ett strandområde och kommande prövningar av strandskyddsdispenser kan en tidig dialog hållas med tillsynsmyndigheten. Det kan t.ex. handla om behov av utredningar och anläggningarnas placering och utformning för att inte påverka strandskyddets syften negativt.

Särskilt skyddade områden

Målet med Natura 2000-områden är att främja att den biologiska mångfalden bibehålls, genom bevarande och förbättring av naturmiljön. Områden utses med stöd av två EU-direktiv: fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet som är implementerade i 7 kap. 27- 29 § § MB.

I Stockholm finns tre Natura 2000-områden som samtliga ligger inom befintliga naturreservat. Mer information finns på stadens [hemsida](#).

Skydd för biologisk mångfald

Till skillnad från områdesskyddet gäller artskyddet över hela landskapet vilket innebär att alla kan beröras och behöva ta hänsyn. I 8 kap. miljöbalken regleras bestämmelser om skydd för biologisk mångfald. Det handlar bl.a. om fridlysta arter och arter skyddade

enligt art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) och fågeldirektivet (2009/147/EG) som implementerade i miljöbalken genom artskyddsförordningen (2007:845).

Sammanfattningsvis är det inte tillåtet att avsiktligt störa, skada eller döda listade djur och växter eller dess livsmiljöer. Detaljplaner bör utformas så att artskyddsförordningen kan följas. I första hand väljs lokalisering av planområdet eller placeringar och utformning av planobjekt med hänsyn till skyddade arters förekomst och habitat. Andra skyddsåtgärder och försiktighetsmått, t.ex. hur planen verkställs (exv. tidpunkter och ordningsföljder) är också möjliga lösningar för att inte bryta mot artskyddet.

Beroende på art är det olika nivåer av skydd enligt förordningen. Vid förekomst av en skyddad art är det därmed olika förutsättningar för planarbetet och behov av anpassning. De starkast skyddade arterna som finns i Stockholm är större vattensalamander, åkergroda, hasselsnok, samtliga fladdermöss, pudrad kärrtrollslända, bred kärrtrollslända, citronfläckad kärrtrollslända och apollofjäril. De har ett mycket starkt skydd för att bevara den lokala populationen. Andra arter har skyddsbestämmelser som fokuserar mer på enstaka exemplar, men dessa har ett något svagare skydd med större möjlighet till dispens.

Miljöförvaltningen är rådgivande i artskyddsfrågor medan länsstyrelsen har tillsynsansvaret. I detaljplaneprocessen måste stadsbyggnadskontoret säkerställa att artskyddsförordningen följs så att planen är genomförbar efter att den vunnit laga kraft. Ansvaret följer sedan med verksamhetsutövaren, exempelvis byggaktör vid genomförandet.

Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

Vissa åtgärder är inte tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt andra regler i miljöbalken. Då gäller i många fall att åtgärden ändå ska anmälas till tillsynsmyndigheten för samråd. Av miljöbalkens 12 kap 6 § framgår att en sådan anmälan ska göras av den som ska bedriva en verksamhet eller utföra en åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Även i tveksamma fall bör en anmälan göras.

Exempel på samrådsärenden kan vara större schaktningar, master, större dräneringar (som inte är tillståndspliktiga enligt 11 kap miljöbalken), tippningar och upplag av schakt- och rivningsmassor (som inte är anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap miljöbalken) eller anläggning och ändring av leder för vandring, ridning, cykling.

Åtgärder som planeras inom ramen för en detaljplan anses inte behöva samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken eftersom plansamråd ersätter det förfarandet.

Regionala planer

RUFS 2050 uttrycker regionens samlade vilja och fungerar som en gemensam plattform för regionens aktörer och för samverkan inom Stockholms län och med länen i östra Mellansverige. Den regionala grönstrukturen består av tio gröna kilar med gröna värdekärnor samt stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden i länets landsbygdsområden. Regionens blåstruktur är ett sammanhängande nätverk av hav, sjöar, vattendrag och grundvatten. Dessa strukturer innehåller värden och funktioner som starkt bidrar till regionens attraktivitet och goda livsmiljö

Handlingsplan för grön infrastruktur är ett underlag för planering och samverkan. Den visar på behov som finns för att uppnå nationella och internationella åtaganden som miljömål och för att bibehålla ett hållbart samhälle.

Vilka är stadens förhållningssätt och mål?

Översiktsplan för Stockholms stad

Stockholm ska vara en stad för alla med täta och sammanhållna stadsmiljöer där bebyggelse och grönstruktur samspelar och ger förutsättningar för goda livsmiljöer. Stadens översiktsplan omfattar fyra mål, *En växande stad, En sammanhängande stad, God offentlig miljö, En klimatsmart och tålig stad.*

Stockholms stads miljöprogram 2020-2023

Stockholm ska vara världsledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar, där staden intar rollen som en internationell förebild i det globala miljö- och klimatarbetet. Arbetet för miljö och klimat ska göra tydliga avtryck och stadens egna verksamheter ska gå före för att visa vägen i arbetet för en klimatsmart och hållbar stad. Programmet är strukturerat utifrån de högst prioriterade målen för Stockholms miljö på lång sikt, det vill säga fram till 2030 eller längre. Det prioriterade målet som berör naturmiljö är *Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem.* Målet fyra etappmål för programperioden.

- Upprätthållna funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur
- Ökat genomförandet av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel

- Ökad andel livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald
- Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Grönare Stockholm

Riktlinjerna för ett grönare Stockholm är, tillsammans med stadens översiktsplan, ett viktigt verktyg för att lyckas med stadens framtidsvision 2040, ett Stockholm för alla, som tecknar bilden av en stad som är levande och trygg i alla stadsdelar. Syftet med riktlinjerna är att med utgångspunkt från stadens övergripande vision och mål lägga fast generella riktlinjer för ett grönare Stockholm och att ge strategisk vägledning för hur målen ska omsättas i det praktiska arbetet med planering, genomförande och förvaltning.

Övergripande riktlinjer Grönare Stockholm

Stockholmarna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreation- och naturvärden

- Förståelsen av stockholmarnas behov behöver öka
- Befintlig grönstruktur berikas utifrån behoven i en växande stad
- Ytterstadens grönområden får fler funktioner
- Nya parker ska vara en del av stadsutvecklingen
- Öka tillgängligheten till Stockholms grönområden för att få en sammanhängande stad

Trygga en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald

- De unika gröna och blå karaktärerna ska värnas på ett klokt sätt
- Landskapets gröna och blå kvaliteter är en självklar utgångspunkt i stadsutveckling
- Närheten till vatten behöver tas tillvara
- Den rika biologiska mångfalden värnas

Ett effektivt resursutnyttjande och samspel mellan förvaltning och utveckling

- Ekosystemen ger stora bidrag till Stockholm
- Ökat slitage i parkerna ställer krav på smarta lösningar
- Bättre erfarenhetsåterföring och lärande mellan olika roller
- Gröna och blåa kvaliteter behöver stärkas i den byggda miljön

Park Stockholm

Handlingsplanen utgör ett tematiskt tillägg till miljöprogrammet, samt en precisering av styrdokumentet Grönare Stockholm och Översiktsplanen. Handlingsplanen innehåller fem strategier:

- Lyft fram prioriterade arter och naturkvaliteter
- Analysera behov av ekologiska förstärkningsåtgärder
- Uppmärksamma biologisk mångfald i stadens processer
- Utveckla kunskap och kommunikation
- Utveckla verktyg som underlättar samverkan och genomförande

Handlingsplan för biologisk mångfald

Syftet med handlingsplanen är att ange inriktningen för arbetet med biologisk mångfald inom Stockholms stad. Handlingsplanen innehåller fem strategier som syftar till att konkretisera hur staden ska arbeta med etappmålen i miljöprogrammet om biologisk mångfald, samtidigt som målen för bostadsförsörjningen prioriteras med en hög genomförandetakt. Handlingsplanen är också ett led i arbetet med att nå stadens Vision 2040 som anger att ”Stadens grönområden är tillgängliga och trygga med en rik biologisk mångfald och smarta ekosystemtjänster som gör staden väl rustad för ett förändrat klimat”. De fyra etappmålen berör såväl biologisk mångfald i Stockholm som stadens påverkan på mångfalden i omvärlden genom konsumtion:

- Upprätthållna funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur
- Ökat genomförande av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel
- Ökad andel livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald
- Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Åtgärdsprogram för biologisk mångfald

Genom Kommunfullmäktiges budget 2020–2022 har miljö- och hälsoskyddsnämnden getts i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för biologisk mångfald. Åtgärdsprogrammen syftar till att konkretisera *Handlingsplan för biologisk mångfald* som miljöförvaltningen har tagit fram i samverkan med samordningsgruppen för *Grönare Stockholm*.

Åtgärdsprogrammen ska presentera genomtänkta och riktade åtgärder för att gynna biologisk mångfald på stadsdelnivå samt ange kostnadsberäkningar för föreslagna åtgärder. Handlingsplanen omfattar fem strategier varav strategi 1, 3 och 4 kommer behandlas särskilt i åtgärdsprogrammen:

1. Lyft fram prioriterade arter och naturkvalitéer

2. Uppmärksamma biologisk mångfald i stadens processer
3. Genomför ekologiska förstärkningsåtgärder
4. Utveckla kunskap och kommunikation
5. Utveckla verktyg som underlättar samverkan och genomförande

För åtgärder i vattenmiljö kommer samverkan att ske med stadens arbete med Lokala åtgärdsprogram för Stockholms vattenförekomster (LÅP). Projektet hanterar dock inte åtgärder för vattenrening, utom där dessa har direkt påverkan på eller syftar till att gynna biologisk mångfald (oftast s.k. hydromorfologiska åtgärder, se Hjälpredans kapitel om vatten).

Handlingsplan för god vattenstatus

Även i Stockholms stads ”Handlingsplan för god vattenstatus” finns mål om ekologiska värden. Det övergripande målet är: Stockholms sjöar, kustvatten och vattendrag ska uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta innebär i de flesta fall god ekologisk och kemisk status till år 2021 eller senast till år 2027. Det framgår också att miljö kvalitetsnormer för vatten ska tillämpas vid samhällsplanering.

Stockholms byggnadsordning

Stockholms byggnadsordning är ett kunskapsunderlag som bidrar till att stärka helhetsbilden av Stockholms stadslandskap och stadsbyggnadskaraktärer. Den skapar en grund för att kunna bygga staden tätare och utveckla nya stadskvaliteter, samtidigt som befintliga värden tillvaratas som bl.a. parker och naturmiljö. Närheten till naturen, till sjöar, skogar och odlingslandskap, är en av Stockholms mest värdefulla kvaliteter. Parkerna och naturområdena är viktiga för samvaro, motion och rekreation och utgör en del av stadens offentliga rum och kulturlandskap. Grönskan nyttjas för samvaro, rekreation och motion vilket bidrar till ökad folkhälsa och ekologisk mångfald samt ger förutsättningar för att utveckla olika ekosystemtjänster för till exempel reglering av lokalklimatet, hållbar dagvattenhantering och för att minska risken för översvämningar.

Vad behöver utredas under planprocessen?

Strategiskt viktiga naturområden bör identifieras tidigt i planprocessen, t.ex. i områdesplaneringen. I [miljödata](#) finns möjlighet att studera olika kartunderlag såsom biotopkartan, ekdatabasen, skyddsvärda träd och skyddsvärda trädmiljöer (länsstyrelsen), som ger en tydlig indikation på områdets naturvärden. Ligger området inom något av stadens habitatnätverk för eklevande insekter, groddjur eller barrskogsfåglar indikerar det att området har betydelse för ekologiska spridningsfunktioner.

Syntesen av stadens habitatnätverk utgör stadens gröna infrastruktur (ESBO) som utgör de viktigaste naturområdena och ekologiska spridningszonerna för att långsiktig upprätthållna fungerade ekosystem och biologisk mångfald.

Naturvärdesinventering

Innan ett område anvisas och planarbete påbörjas bör det göras en översiktlig bedömning om området är lämpligt att exploatera, vilka utmaningar och förutsättningar som finns på platsen. När natur- eller parkmark berörs en detaljplan bör en naturvärdesinventering (NVI) genomföras. Syftet med inventeringen är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa.

En NVI bör genomföras så tidigt som möjligt i planprocessen för att kunna ligga till grund för olika avvägningar och tillämpning av balanseringshierarkin (bild 1). Balanseringshierarkin syftar till i första hand undvika eller minimera negativa konsekvenser på ett värde eller en funktion så att värdet eller funktionen finns kvar på den ursprungliga platsen. Gemensamt för dessa steg är att de innebär *skyddsåtgärder*.

Visar det sig att föreslagna skyddsåtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla ett värde eller en funktion på platsen är det aktuellt med *kompensationsåtgärder*. Genom att återskapa samma värde eller funktion i närområdet kan negativ påverkan utjämnas. Som sista steg kan en kompensationsåtgärd ersätta ett förlorat värde eller funktion på en annan plats eller ersättas av ett annat värde eller funktion.

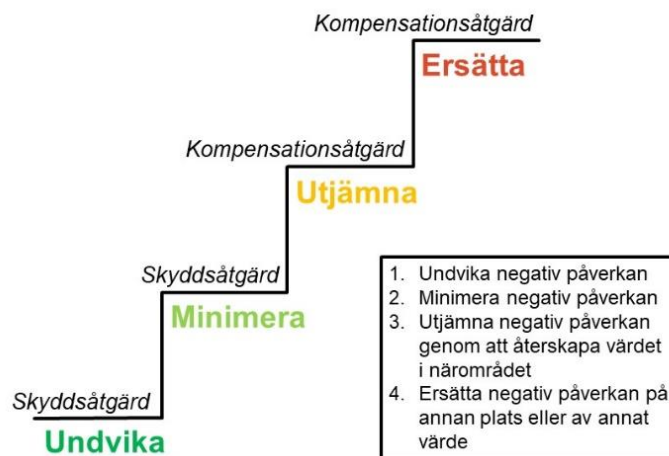

Bild 1. Schematisk bild över balanseringshierarkin

En NVI kan genomföras med olika ambitionsnivåer och detaljeringsgrad. För detaljplaner rekommenderar miljöförvaltningen en NVI enligt SIS standard SS 199000:2014 genomföras på fältnivå med detaljeringsgrad *Medel* och med tillägget naturvärdesklass 4. Inventeringen bör även redovisa eventuell förekomst av skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd.

Vid planering av skyddsåtgärder eller kompensationsåtgärder rekommenderas även tilläggen *Värdeelement* och *Detaljerad redovisning av artförekomst*.

Skyddade arter

Vid misstanke om högre naturvärde eller förekomst av skyddsvärda arter rekommenderas tillägget *Fördjupad artinventering*. Om aktuellt område kan hysa arter som är skyddade enligt artskydds-förordningen bör de arterna lyftas fram i NVI för att möjliggöra lämpliga skyddsåtgärder inom planområdet. Planbeskrivningen ska redovisa planförslagets konsekvenser för skyddade arter och dess bevarandestatus samt behov av eventuella skyddsåtgärder.

Spridningsanalys/konnektivitetsanalys

Ligger planområdet inom stadens gröna infrastruktur (ESBO) eller inom något av stadens habitatnätverk såsom för eklevande insekter, barrskogsfåglar eller groddjur bör inventeringen kompletteras med en redovisning av spridningssamband och landskapselement som har betydelse för ekologiska spridningsfunktioner i den gröna infrastrukturen och aktuella habitatnätverk. Nödvändig komplettering kan variera beroende av bl.a. detaljplanens storlek och läge och bör stämmas av med miljöförvaltningen. Kompletteringen kan göras genom något av följande:

- En översiktlig bedömning baserad på tillgängliga ekologiska underlag.
- En landskapsanalys/konnektivitetsanalys. Analysen bör tydligt beskriva metod och källor, eftersom det saknas standard för hur sådana ska göras.
- En landskapsanalys/konnektivitetsanalys med en volymstudie. Analysen bör redogöra om konsekvenser för naturvärden och ekologiska funktioner utifrån olika scenarier för bebyggelsens volymer och lokalisering. Analysen bör tydligt beskriva metod och källor, eftersom det saknas standard för hur sådana ska göras.
- Redovisa lämpliga förstärkningsåtgärder samt kompensationsåtgärder för den oexploaterade marken som tas i anspråk.

Hur kan naturmiljö beaktas i planeringen?

Platsens lämplighet bör initialt bedömas ur ett helhetsperspektiv. Övergripande frågor om vilka ekologiska funktioner, ekosystemtjänster och naturvärden som bör bevaras eller upprätthållas för en sammanhängande och väl fungerande grön- och blåstruktur bör redan vara utredda innan detaljplaneskede. En grundläggande utgångspunkt i planeringen för att säkerställa nödvändiga förutsättningar för biologisk mångfald och ekologisk infrastruktur inom staden är att dessa funktioner upprätthålls inom allmän platsmark.

De verktyg som finns till förfogande i planprocessen är plankarta, planbeskrivning, genomförandebeskrivning och skötselplaner. I detaljplaneringen bör en NVI utgöra underlag för mer ingående avvägningar och justeringar för att planen ska kunna främja en långsiktig hushållning av mark och anpassas efter eventuella lagkrav.

Det kan till exempel handla om att undanta ett visst naturområde från exploatering eller hur byggnader och volymer placeras i relation till viktig ekologisk infrastruktur. Det kan även handla om att skydda vissa värdefulla träd eller säkerställa nödvändiga skyddsåtgärder för en skyddad art.

Värdefull natur som ska sparas inom detaljplan planläggs lämpligt med användningen NATUR. Användningen natur innefattar alla typer av friväxande natur och som inte är anlagda och inte sköts mer än enligt skötselplan eller genom viss städning.

Användningen PARK används för alla typer av grönområden som kräver skötsel och som till viss del är anlagda. I vissa användningar av allmän plats, som park och natur, ingår vegetation som en förutsättning för den allmänna platsens ändamål. I de fallen kan vegetationsbestämmelser användas för att i detalj reglera vegetationen. Det går till exempel att styra placering, omfattning och närmare utformning av vegetationen. Syftet med sådana bestämmelser kan vara att skapa en viss karaktär i ett område, göra marken lämplig ur hälso- och säkerhetssynpunkt eller för att ge förutsättningar för olika typer av ekosystemtjänster.

Egenskapsbestämmelsen kan även införas inom kvartersmark. Med bestämmelser om markens anordnande och vegetation kan kommunen t.ex. reglera utformning och bibehållande av vegetation. Med vegetation i dessa sammanhang avses träd- och buskar. Det är möjligt att med planbestämmelse skydda enstaka träd på

kvartersmark, om träden utgör ett värdefullt inslag i den byggda miljön. Det kan handla om trädets värde för kulturhistoria, ekologi, upplevelse, lokalklimat eller andra ekosystemtjänster.

Bestämmelser om att vegetation ska finnas kvar bör kombineras med bestämmelse om marklovplikt för trädfällning

Bestämmelser om vegetation behöver tydligt beskrivas och motiveras i planbeskrivningen så att syftet med bestämmelserna framgår.

När enstaka träd skyddas i detaljplan är det viktigt att även beakta skyddsavstånd så att förutsättningarna för trädets fortlevnad inte äventyras. Det gäller att träden kan skyddas under byggtiden för t.ex. grävarbeten och kompaktering liksom att tillgång till vatten och solljus tillgodoses. Mer information kring skyddsavstånd vid arbeten finns i länsstyrelsernas skrift Skydda träden vid arbeten och Standard för skyddande av träd vid byggnation av Östberg och Stål.